

# Taaldomeinen in samenhang

Uit onderzoek blijkt dat het effectief is om de verschillende taalvaardigheden en kennis over taal in samenhang te onderwijzen. Maar hoe doe je dat? Het vakportaal Nederlands helpt leerkrachten straks op weg.

De vier taaldomeinen - lezen, schrijven, spreken & luisteren, kennis over taal - ontwikkelen zich in samenhang, maar worden in het taalonderwijs vaak los van elkaar aangeboden. Leerlingen maken bijvoorbeeld invuloefeningen over verbindingswoorden, maar leren niet die kennis over verbindingswoorden toe te passen als ze zelf een tekst schrijven. Door deze losse deel-oefeningen, ontbreekt in de meeste taallessen een betekenisvolle context en leren leerlingen niet hoe ze communicatieve doelen kunnen bereiken.

## Nadelen en voordelen

Dit 'verkavelde' taalonderwijs heeft als nadeel dat de samenhang tussen verschillende onderdelen dikwijls niet uit de verf komt. Bovendien leidt het tot motivatieproblemen bij leerlingen. "Leerlingen vinden losse lesjes vaak doodsaai en zien niet in wat ze eraan hebben", zegt Joanneke Prenger, leerplanontwikkelaar bij SLO. "Leerkrachten ervaren dat de tijd te kort is om alle vaardigheden diepgaand te behandelen. Er zou veel tijd- en leerwinst geboekt kunnen worden door vakonderdelen meer in samenhang aan te bieden." Uit een literatuurstudie, verricht door Lidian Boelens, blijkt dat onderzoekers 'samenhang' niet allemaal hetzelfde definiëren. "Tegelijkertijd wordt wel duidelijk dat het aanbieden van taalvaardigheden in samenhang effectief is", zegt leerplanontwikkelaar Mariëtte Hoogeveen. "De motivatie van leerlingen neemt toe en hun taalprestaties verbeteren."

## Criteria

In het project *Taaldomeinen in samenhang* verkent SLO hoe de domeinen/vaardigheden meer met elkaar verbonden kunnen worden in het onderwijsaanbod. Er zijn verschillende criteria vastgesteld op basis waarvan je samenhangende lessen kunt ontwerpen. Zo is het belangrijk om vanuit de doelen te denken. Wat wil je kinderen leren? In welke samenhangende domeinen kunnen ze deze kennis verwerven en toepassen? Verder moeten er minimaal twee domeinen aan bod komen; de vaardigheden moeten in beide domeinen bevorderd worden. Ook is het essentieel dat de samenhang expliciet gemaakt wordt voor leerlingen. Hoogeveen geeft een voorbeeld: "Stel, je geeft uitleg over de functie van verbindingswoorden. Vraag leerlingen dan bij het lezen van een betoog op deze woorden te letten. En geef ze bij het schrijven van een eigen betoog expliciet de opdracht om die verbindingswoorden te gebruiken."

## Vier typen samenhang

In het project worden (voorlopig) vier typen samenhang onderscheiden:

- gemeenschappelijke focus van instructie bij meerdere domeinen, bijvoorbeeld: verbindingswoorden bij het lezen en schrijven van betogende teksten;
- profiteren van zinvolle of noodzakelijke relaties tussen (sub)domeinen, bijvoorbeeld: begrip van woorden is noodzakelijk bij het zinvol toepassen van spelling;
- functionele relaties tussen subdomeinen in de lesopbouw, bijvoorbeeld: gebruik van leesteksten voor het aanbrengen van voorkennis bij schrijftaken;
- verbinden van betekenisvolle taalactiviteiten met ondersteunende taalvaardigheden, bijvoorbeeld: in een groepsgesprek over een tekst woordenschat, kennis van leestekens, grammatica e.d. aan de orde stellen.

## Website

Hoogeveen en Prenger merken dat veel leerkrachten steeds meer de behoefte voelen om zelf samenhang hun (taal)onderwijs te brengen. "Sommigen zijn al druk bezig om diverse vakonderdelen in samenhang aan te bieden", vertelt Prenger. "Bijvoorbeeld Petra de Lint van de Gooilandschool, die in haar lessen werkt aan samenhang tussen lezen en schrijven." Haar voorbeelden zullen terug komen onder de knop *Taaldomeinen in samenhang* die in 2017 op het vakportaal Nederlands te vinden zal zijn. Op de site komen concrete, inspirerende lesvoorbeelden waarin de vier typen samenhang uitgewerkt zijn, maar ook handreikingen om meer samenhang aan te brengen tussen de verschillende (sub)domeinen in diverse taalmethodes. Bovendien is er de (in de praktijk geteste) lessenserie (voor groep 6, 7 en 8) *Schrijven met peer response* te vinden. Deze gaat over procesgericht schrijven, waarbij schrijven, lezen en mondelinge taalvaardigheid geïntegreerd aan bod komen. "Met behulp van dit nieuwe onderdeel op het vakportaal kunnen leerkrachten hun eigen lessen meer samenhangend ontwerpen en daarmee de voordelen ervaren van het aanbieden van taaldomeinen in samenhang", aldus Prenger. ☐

☐ Meer informatie op: <http://nederlands.slo.nl>  
Of mail naar Mariëtte Hoogeveen, [m.hoogeveen@slo.nl](mailto:m.hoogeveen@slo.nl)  
of Joanneke Prenger, [j.prenger@slo.nl](mailto:j.prenger@slo.nl).

19 slo